

RutteVier zegt kerncentrales te willen maar zit zichzelf in de weg

Posted on 14 december 2022 by Menno Tamminga

Eureka! Kernenergie, dat is de toekomst.

De aankondiging van de aanbesteding van de bouw van twee nieuwe kerncentrales afgelopen vrijdag klonk misschien als verrassend voortvarend nieuws, maar het is in feite de voortzetting van oud kabinetsbeleid. In 2011, Mark Rutte leidde toen zijn eerste kabinet, wilde de toenmalige minister van Economische Zaken, Maxime Verhagen (CDA), de schop al in de grond steken voor de bouw van een tweede kerncentrale naast die in Borssele (Zeeland).

De eigenaren van Borssele waren al op zoek naar partners voor de bouw en de technologie van een nieuwe kerncentrale, maar de tsunami (2011) in Japan nekte de plannen. De ramp zette een Japanse kerncentrale onder water. De wereld schrok. Het Duitse kabinet onder leiding van kanselier Angela Merkel besloot de bestaande Duitse kerncentrales vervroegd te sluiten en geen nieuwe te bouwen. Een beslissing die de afhankelijkheid van Russisch aardgas nog groter maakte. Maar de Russen waren, zelfs in de Koude Oorlog, altijd betrouwbare leveranciers. Toch?

Alles anders

Nederland schrapte de plannen voor Borssele II.

Kernenergie, de schone energiebron uit de optimistische jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, leek verleden tijd.

Maar nu is alles weer anders. Het kabinet RutteVier wil niet één nieuwe centrale, maar twee. Het kabinet staat dan ook van steeds meer kanten onder steeds grotere druk. Er is het staken van gastoevoer uit Rusland. Er is de notie dat energieprijzen blijvend hoog zullen zijn voor burgers én bedrijven. Er is de notie dat kernenergie naast nadelen ook heel duidelijke voordelen heeft: veel stroom en geen CO_2-uitstoot. Plus: weinig ruimtebeslag en horizonvervuiling ten opzichte van zonneweides en windturbines. Én er is de bedrijvenlobby om de energieprijzen omlaag te krijgen.

5 miljard euro?

De vraag die nu op tafel komt is niet *of* de rijksoverheid een deel van de financiering van de kerncentrales op zich neemt, maar *hoeveel*. In zijn brief afgelopen vrijdag aan de Tweede Kamer over de aanbesteding zegt minister Rob Jetten (Energie en Klimaat, D66) dat het 'uitgesloten is' dat marktpartijen in hun eentje de bouw betalen. De kosten zijn te hoog, de bouw vergt jaren waarin er geen inkomsten zijn en kostenoverschrijdingen zijn een gegeven.

Uit een van de onderzoeken die al is gedaan, schrijft Jetten in zijn Kamerbrief, blijkt verder dat een actieve overheidsparticipatie in de ontwikkelfase 'tot lagere kosten voor consumenten leidt'. Doen dus. In het zogeheten Klimaatfonds waaruit RutteVier geld wil putten voor klimaatpolitiek is al 5 miljard euro gereserveerd voor kernenergie.

Er is nu geld, maar hoe zit het met de langere termijn? De opening van de centrales in 2035 klinkt ver weg, maar regeren blijft vooruitzien. Een van de vragen die moet worden beantwoord is: wie worden eigenaren van de nieuwe centrales? Van welke nationaliteit? Slaat Nederland de belastingbetalers voor miljarden euro aan om vervolgens het eigendom in handen te leggen van een of meer buitenlandse eigenaren?

Geen Chinezen

Hoe is het nu geregeld? Borssele is eigendom van het Duitse energieconcern RWE (30 procent van de aandelen) en Delta (70 procent), een energiebedrijf dat zelf eigendom is van de provincie Zeeland en gemeentes. Deze eigendomsverhouding schuurt met de oorspronkelijke opzet: dat de kerncentrale in handen moet zijn van publieke aandeelhouders, zoals gemeenten en provincies.

Als je deze lijn doortrekt dan kunnen buitenlandse investeerders, zoals het Franse staatsbedrijf EDF, wel meedoen in een groep aandeelhouders. Maar vanzelfsprekend is dat nog niet. Nederland is, zij het wat verlaat, zijn naïviteit wel kwijt dat het paspoort van de eigenaar van strategische bedrijven, zoals kerncentrales en energiebedrijven, niks uitmaakt. De grote energiebedrijven in Nederland, zoals Vattenfall (voorheen Nuon), Essent en Eneco zijn inmiddels in buitenlandse handen. Dat schept een zekere afhankelijkheid. Minister Jetten heeft al verordonneerd dat leveranciers uit China en Rusland er bij Borssele 2 en 3 niet inkomen.

Pensioenwereld in beeld

Gezien de gewenste zekerheid over de achtergrond van de toekomstige eigenaren én de kolossale bedragen ligt het voor de hand dat het kabinet de Nederlandse pensioenwereld in beeld heeft. Zij hebben het geld, maar willen ze ook? Pensioenfondsen zijn notoir trage beslissers. Maar zij zitten ook voortdurend in de knoop met hun eigen hooggestemde normen.

Sommige grote pensioenfondsen besloten eerder om wapenfabrikanten uit te sluiten van hun beleggingen, maar nu westerse wapens Oekraïne helpen om zichzelf te verdedigen, raken de pensioenbazen in een ethisch conflict.

Ze zijn ook erg voor groen en duurzaam beleggen, maar durven zij kernenergie aan gezien de weerstand in een deel van hun achterban? Vakbond FNV, die in de besturen van alle grote pensioenfondsen is vertegenwoordigd, steunde vorig jaar nog de zogeheten klimaatmars waarin kernenergie expliciet werd afgewezen als duurzame oplossing.

Eindberging te duur

Eerder dit jaar heeft de Europese Unie kernenergie wél als duurzame investering aangemerkt. Dat biedt de pensioenwereld genoeg ruimte om in nieuwe Nederlandse centrales te investeren, zou je denken. Toch is er een hindernis. Het kabinet zelf.

Europa stelt voorwaarden voor het stempel duurzaam, namelijk een regeling voor de eindberging van nucleair afval. Maar dat vindt het kabinet teveel gevraagd: dat zou een 'majeure wijziging' van het beleid betekenen en de eindberging is ook te duur, schreef staatssecretaris Vivianne Heijnen (Infrastructuur en Waterstaat, CDA) óók afgelopen vrijdag aan de Tweede Kamer. 'Ik schat dat vooralsnog in als niet reëel haalbaar.'

Zo spendeert het kabinet zelf miljarden voor nieuwe kerncentrales, maar het verspeelt de kans op een investering van de pensioenwereld om de kosten te drukken.

Menno Tamminga *publiceert zijn columns over economie, overheidsfinanciën en bedrijfsleven iedere woensdag in Wynia's Week.*

Menno Tamminga is een van de tientallen prominente auteurs van ons online magazine. **De lezers maken Wynia's Week mogelijk***. Doneren kan op verschillende manieren. Kijk* ***HIER****. Hartelijk dank!*